

AÇIK DENİZDE YARGI YETKİSİ VE CEZASIZLIKLARLA MÜCADELE:

KÜRESEL SUMUD FİLOSU YARGILAMASININ ULUSLARARASI
HUKUKTAKİ YERİ

İçindekiler

§	Giriş	3
1	Seyrüsefer Serbestisi, Abluka ve Uluslararası Hukuk	4
2	İddianamenin Hukuki Yapısı, Sevk Maddeleri ve Duruşmadaki İddialar	4
3	Duruşmaya Yansıyan Somut İddialar	5
4	Evrensel Yargı Yetkisi, TCK m. 13 ve Eurojust Eşgüdümü	7
5	Mavi Marmara Tecrübesi İle Karşılaştırmalı Analiz ve Uluslararası Yargı İçtihatları	8
6	Sonuç: İnfaz Kabiliyeti, UCM/UAD Süreçleri ve Yargılamanın Önemi	9

AÇIK DENİZDE YARGI YETKİSİ VE CEZASIZLIKLA MÜCADELE: KÜRESEL SUMUD FİLOSU YARGILAMASININ ULUSLARARASI HUKUKTAKİ YERİ

Stj. Av. Rabia TÜRK

*Yıldızlar benimdir, gökler benimdir
Benimdir bu deniz, bu yer, bu dağlar
Bir geniş yoldayım dört yanım bahar
Her adım güneşe götürür beni.
(Resul Rıza)*

§ Giriş

Ekim 2025'te uluslararası sularda durdurulan Küresel Sumud Filosu, bugün hem evrensel yargı yetkisinin kullanılmasını hem de açık denizlerdeki cezasızlık algısının kırılmasını gündeme taşımaktadır. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'nın yürüttüğü soruşturma sonunda düzenlenen 10 Nisan 2026 tarihli iddianame, aralarında üst düzey yetkililerin de bulunduğu 35 İsrailli şüpheli hakkında İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından kabul edilmiş, davanın ilk duruşması 23 Ekim 2026'da yapılmıştır.

Dosyada 101 müşteki/mağdur yer almaktadır. Sanıklar arasında İsrail Başbakanı Binyamin Netanyahu, Savunma Bakanı Israel Katz, eski Savunma Bakanı Yoav Gallant, Maliye Bakanı Bezalel Smotrich, Ulusal Güvenlik Bakanı İtamar Ben-Gvir, Genelkurmay Başkanı Eyal Zamir ve diğer askerî ve siyasi yetkililer bulunmaktadır.

Bu yazı, davanın somut çerçevesini, Mavi Marmara tecrübesiyle ilişkisini ve kararların infaz kabiliyetini değerlendirmektedir. Süreçte yaşanan gelişmeleri, ilk duruşmada öne çıkan talepleri ve davanın sonunda ortaya çıkacak tabloyu ele almakta, dünyadaki benzer davalarla da karşılaştırma yapmaktadır.

1 Seyrüsefer Serbestisi, Abluka ve Uluslararası Hukuk

Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesi'nin (BMDHS) 87. maddesi uyarınca açık denizler tüm devletlerin seyrüsefer serbestisine açıktır; 92. madde ise açık denizdeki bir geminin kural olarak yalnızca bayrak devletinin münhasır yetkisine tabi olduğunu hükme bağlar. Barış zamanında yabancı bir geminin durdurulması veya gemiye müdahale edilmesi, ancak Sözleşme'nin 110. maddesinde sınırlı sayıda (*numerus clausus*) sayılan ziyaret hakkı hallerinde mümkündür. Somut olayda insani yardım taşıyan sivil bir geminin silahlı unsurlarca ele geçirilmesi, uluslararası hukukun söz konusu emredici ilkeleri karşısında hiçbir hukuki dayanağa sahip değildir.

Bununla birlikte, bölgede sürdürülen abluka sivil halkı açlığa mahkûm etmektedir. Açlığın bir savaş yöntemi olarak kullanılmasını yasaklayan uluslararası teamül hukuku kuralları (1977 Cenevre Sözleşmelerine Ek I Nolu Protokol m. 54) ile insani yardımın kesintisiz ulaştırılmasına ilişkin yükümlülükler açıkça ihlal edilmektedir.

Mevcut ihlalin hukuki niteliği değerlendirilirken dikkate alınması gereken husus, ihlal edilen kuralların uluslararası hukuktaki karşılığıdır. Sivillerin korunması, ayırım gözetmeksizin sivillerin hedeflenmesi ve bombalanması yasağı ile bunlarla doğrudan bağlantılı olan açlığın bir harp yöntemi olarak kullanılamayacağı kuralı, olağan sözleşmesel yükümlülüklerin ötesinde uluslararası insancıl hukukun emredici normları (*jus cogens*) ve temel ilkeleriyle kaimdir.

2 İddianamenin Hukuki Yapısı, Sevk Maddeleri ve Duruşmadaki İddialar

İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, BMDHS, CMK m. 15 ve TCK m. 12-13 hükümleri çerçevesinde re'sen soruşturma başlatmıştır. Soruşturma sonucunda hazırlanan iddianamede şüpheliler hakkında TCK m. 37/1 uyarınca müsterek faillik esası benimsenmiş ve aşağıdaki suç tiplerinden sevk yapılmıştır:

- **Kişiyi Hürriyetinden Yoksun Kılma (TCK m. 109/1, 2, 3-a, b):** Sivil gemilere silahlı müdahale edilerek mağdurların rızaları dışında özgürlüklerinden yoksun bırakılması ve İsrail'e zorla götürülmeleri nedeniyle her bir mağdur bakımından ayrı ayrı sevk istenmiştir.
- **Kasten Yaralama (TCK m. 86, 87):** Bazı mağdurlar yönünden fiil basit tıbbi müdahale sınırında kalmış; Muhammed Mustafa Çakmakçı bakımından ise vücudunda orta (3.) derecede kemik kırığı tespit edildiğinden TCK m. 86/1, 3-e ve 87/3 maddeleri tatbik edilmiştir.
- **Eziyet (TCK m. 96):** Mağdurlara yönelik uzun süreli kelepçeli bekletme ile aşağılayıcı ve onur kırıcı muameleler sistematik kötü muamele kapsamında değerlendirilmiştir.
- **Mala Zarar Verme (TCK m. 151, 152/2-a):** Gemilerin donanımına ve kişisel eşyalara verilen zararlar ihlalin kapsamına dâhil edilmiştir.

- **Nitelikli Yağma (TCK m. 149/1-a, b, c, h):** Gemilerdeki insani yardım malzemelerine cebir ve silah kullanılarak el konulması ve bu malzemelerin iade edilmemesi nitelikli yağma olarak nitelendirilmiştir.
- **Ulaşım Araçlarının Kaçırılması veya Alıkonulması (TCK m. 223/2, 4):** Gemilerin ve üzerindeki sivillerin rızaları dışında kontrol altına alınarak yardım faaliyetinin engellenmesi bu madde altında tabir olunmuştur.
- **Soykırım (TCK m. 76) ve İnsanlığa Karşı Suçlar (TCK m. 77):** Gazze'deki sivil nüfusa yönelik sistematik aç bırakma, zorla yerinden etme ve insani yardımları engelleme eylemleriyle bağlantılı olarak, söz konusu müdahalenin münferit bir güvenlik tedbiri olmayıp sistematik bir devlet politikasının uzantısı olduğu gerekçelendirilmiştir.

Nitekim iddianamedeki bu hukuki çerçeve ilk duruşmada müşteki vekillerince de ele alınmış; eylemlerin eziyet değil, doğrudan **işkence** olarak değerlendirilmesi gerektiği yönünde hukuki nitelendirmelerde bulunulmuştur. Müşteki avukatları, eziyet suçunun **kamu görevlileri tarafından işlendiği dikkate alınarak doğrudan işkence suçu kapsamında değerlendirilmesi gerektiğini savunmuşlardır. Vekillere göre davanın esasını; karada ve denizde sürdürülen işgal, aç bırakma ve soykırım politikaları oluşturmakta, gemilere yönelik müdahale de bu genel politikanın bir aracı niteliğini taşımaktadır. İtham olunan suçların tekil eylemlerden ibaret kalmayıp devlet politikası gereği işlendiği hususu ise müdahalenin Ben-Gvir tarafından önceden alenileştirilmiş ve ilan edilmiş olmasıyla delillendirilmiştir.**

3 Duruşmaya Yansıyan Somut İddialar

İstanbul 11. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki ilk duruşmada müşteki ve mağdurların anlattıkları, iddianamedeki suç tiplerinin maddi temelini oluşturmaktadır. Anlatılanlar aktarabildiğimiz kadarıyla suçlarla şu şekilde ilişkilendirilmektedir.

Gemilere çıkış ve alıkonulma (TCK m. 109, 223). Müşteki Kasım Aktaş ve diğer aktivistler, uluslararası sularda seyredirken gemilerine tam teçhizatlı askerlerin çıktığını anlatmıştır. Rızaları hilafına alıkonulan aktivistler Aşdod Limanı'na götürülmüş, tüm dış iletişimleri kesilmiş, telsizle kurulan irtibat üzerinden tehdit edilmişlerdir. Açık denizde bir kısmının gemisi drone saldırılarına da maruz kalmıştır. Bu anlatımlar, kişiyi hürriyetinden yoksun kılma ve ulaşım araçlarının kaçırılması veya alıkonulması suçlarının maddi unsurlarını doğrulamaktadır.

Kötü muamele, şiddet ve yaralama (TCK m. 96, 86, 87). Müşteki, saatlerce ters kelepçede bekletildiklerini, silah doğrultularak infaz tehditlerine maruz kaldıklarını ve köpekli aramalara tabi tutulduklarını anlatmıştır. Kronik hastaların ilaçları çöpe atılmış, tıbbi müdahale yapılmamış, yiyecek ve su baskı aracı olarak kullanılmıştır. Koşullarda sıcak-soğuk hava verilerek hasta edilmeye çalışıldıkları da belirtilmiştir. Yazar Said Ercan, bağlanarak yüzü yalnızca askerlere dönük biçimde 3-4 saat boyunca güvertede tutulduğunu bildirmiştir. Kelepçelerin sıkılarak işkence unsuru olarak kullanıldığı ifade edilmiştir. Hatice İkbâl Gürpınar, kadınların başörtülerinin zorla

alınıp çöpe atıldığını, çıplak aramaya maruz kaldığını aktarmıştır. Faillerin eylemleri arasında cinsel saldırı da yer almakta olup birden fazla aktivist tarafından arkadaşları Alman vatandaşı Anna'nın cinsel saldırıya maruz kaldığı anlatılmıştır. Türk vatandaşlarına ve Türk kökenlilere ayrımcı davranıldığı, birden fazla Türkçe konuşan çift vatandaş askerinin karşılamada yer alarak bayrak ve pasaportları aşağıladığı, avukata erişimin engellendiği ve aktivistlere anlamadıkları belgelerin imzalatılmaya çalışıldığı da müştekilerin beyanları arasındadır. **Farklı gemilerdeki aktivistlerin, farklı kişilerce benzer muamelelere uğradıklarını söylemeleri ve beyanlarının birbirini doğrulaması dikkat çekicidir.**

Fikret Ayçin Kantoğlu, kafasına gemi kalasıyla vurulduğunu ve bunun sonucunda süregelen hafıza problemleri yaşadığını bildirmiştir. Kantoğlu'nun da aralarında bulunduğu 6 aktivist, İsrail'de mahkemeye çıkarılmış ancak ifadeleri alınmadan salondan çıkarılmıştır. Gerekçesi açıklanmayan bu şekli uygulama bir "hukuk şiddeti"dir. Dosyadaki adli tıp raporunda ise Muhammed Mustafa Çakmakçı açısından basit tıbbi müdahaleyle giderilemeyecek kemik kırığı tespit edilmiş, bu nedenle TCK m. 87/3 uyarınca nitelikli hâl uygulanmıştır. Bu **anlatımlar, eylemlerin anlık bir müdahaleyle sınırlı kalmayıp belirli bir süreç içinde sistematik kötü muamele niteliği taşıdığı yönündeki eziyet değerlendirmesinin dayanağıdır.**

Yağma ve mala zarar verme (TCK m. 148, 149, 151, 152). Müşteki, askerlerin teknelerindeki pasaport, bayrak ve diğer kişisel eşyaları aldığını, insani yardım malzemelerine el koyup geri vermediğini ve gemi donanımına zarar vererek tahrip ettiğini dile getirmiştir. Bu beyanlar, nitelikli yağma ve mala zarar verme sevk maddelerini doğrudan desteklemektedir.

İnsanlığa karşı suçlar ve soykırım bağlamı (TCK m. 77, 76). Müşteki Muhammed Fatih Sinan, askerlerin kendilerine "Bebek maması var mı? Çünkü o çocuklar büyüyüp Gazze'de terörist oluyorlar, onları öldüreceğiz." dediğini aktarmıştır.

Kasım Aktağ ise hücrede tutuldukları sırada dışarıdan bomba sesleri geldiğini, bu sırada kendilerine "Özgür Filistin'e gelmek istiyordunuz, işte geldiniz, **Filistinlilerin yaşadığını yaşayacaksınız.**" ve "Özgür Filistin'e hoş geldiniz." denildiğini anlatmıştır. Gazze'nin bombalandığı belirtilerek gözdağı verilmiş, **sivil ayrımı gözetilmeksizin bombardıman yapıldığı ortaya konmuştur.**

Gazeteci Ersin Çelik, askerlerin gazeteci olduğunu bildiklerini ve yazılarını okuduklarını söylediğini aktarmıştır. Hakkında "Hamis'a paraları seninle mi yolladılar?" suçlaması yöneltilerek diğer gruptan ayrılmış, gözleri bağlı ve kelepçeli hâlde 6 saat boyunca devriye aracıyla dolaştırılmıştır. Araçtan indikten sonra da saatlerce aynı bölgede döndürüldüğünü anladığını ifade etmiştir. Bu süreçte Sumud Filosu katılımcılarına yönelik itibar suikastları yapıldığını ve benzer durumların Almanya ve Fransa'da da yaşanarak İsrail'le bağlantılı olarak yürütüldüğünü ifade etmiştir.

Bu anlatımlar, müdahalenin münferit bir kolluk operasyonu olmadığını, Gazze'deki genel imha, soykırım ve insanlığa karşı suç niteliğindeki devlet politikasının denizaşırı bir uzantısı olduğunu ortaya koyan iddianame gerekçelerini (TCK m. 76 ve 77) doğrulamaktadır.

4

Evrensel Yargı Yetkisi, TCK m. 13 ve Eurojust Eşgüdümü

İddianamede Türk mahkemelerinin yargı yetkisi TCK m. 12 ve 13 hükümlerine dayandırılmış olup bu husus hukuki açıdan üç temel boyutta şekillenmektedir:

- **TCK m. 13'ün Kataloğa Bağlı Yapısı ve Şahsilik İlkesi (TCK m. 12):** Türk ceza hukukunda evrensel yargı yetkisi (TCK m. 13), sınırlı sayıda sayılan (*numerus clausus*) belirli suç tipleri bakımından kabul edilmiştir. Soykırım ve insanlığa karşı suçlar (m. 76-80) ile işkence (m. 94-95) bu katalog kapsamında yer aldığından yerel yargı yetkisini doğrudan doğurmaktadır. Buna karşılık yağma, mala zarar verme ve kişiyi hürriyetinden yoksun kılma gibi suçlar bakımından yargı yetkisi, mağdurun Türk vatandaşı olmasına dayanan mağdura göre şahsilik ilkesinin (TCK m. 12) koşullarına tabidir. Söz konusu koşullar arasında failin Türkiye'de bulunması, mağdurun şikâyeti veya Adalet Bakanı'nın talebi gibi kanuni şartlar yer almaktadır. ***Bu doğrultuda duruşmada Adalet Bakanlığı talebinin dosyaya kazandırılması yönünde öne sürülen istem, sevk maddelerinin usul hukuku güvencesini sağlaması açısından kritik bir önem taşımaktadır.***
- **Sanıkların Yurt Dışında Bulunması ve Usul Hukuku:** Sanıkların Türkiye sınırları dışında bulunması nedeniyle yargılamanın akamete uğramaması adına CMK m. 247 hükümleri uyarınca kaçaklara özgü yargılama usulü uygulanmaktadır.
- **Uluslararası Yargı Girişimleri ve Eurojust İle Uluslararası Adli İşbirliği:** ***Dava, münferit bir yargılamadan ibaret kalmayıp uluslararası alanda eşzamanlı yürütülen hukuki süreçlerin bir parçasını oluşturmaktadır.*** Nitekim Roma Cumhuriyet Savcılığı, 2025 yılında 36 İtalyan vatandaşının şikâyetiyle başlattığı soruşturmayı 2026'da Ben-Gvir'i kapsayacak şekilde genişletmiş; 16 Ekim 2026 tarihi itibarıyla Savunma Bakanı Katz ile 12 üst düzey askerî, polis ve cezaevi yetkilisini şüpheli statüsüne almıştır. Savcılığın resmi açıklamalarına göre, benzer soruşturmaları yürüten ülkelerin yargı makamlarıyla Lahey'de Eurojust bünyesinde bir eşgüdüm toplantısı gerçekleştirilmiştir. Eşzamanlı olarak Fransa ise Ben-Gvir hakkında ülkeye giriş yasağı kararı almıştır.

Türkiye, AB ve Eurojust üyesi olmadığından süreçte doğrudan koordinasyon imkânı bulunmamakla birlikte; karşılıklı adli yardım (istinabe) mekanizmaları ve mağdur vekillerinin hukuki teması aracılığıyla yürütülecek işbirliği büyük önem arz etmektedir. Bu ***işbirliği, delil yeknesaklığının sağlanması ve mağdur ifadelerinin ortak kullanımı bakımından yargılamanın etkinliğini doğrudan artıracaktır.***

5 Mavi Marmara Tecrübesi İle Karşılaştırmalı Analiz ve Uluslararası Yargı İçtihatları

Mevcut dosya değerlendirilirken emsal teşkil eden en somut tarihsel deneyim 31 Mayıs 2010 tarihli Mavi Marmara olayıdır. Söz konusu saldırıda dokuz Türk vatandaşı olay anında hayatını kaybetmiş, bir kişi ise sonradan yaşamını yitirmiştir. Olayın ardından BM İnsan Hakları Konseyi tarafından görevlendirilen heyet ablukayı hukuka aykırı bulurken; Palmer Raporu (2011) ablukayı hukuka uygun saymakla birlikte güç kullanımını aşırı ve orantısız nitelendirmiştir. İstanbul'da 2012 yılında dört İsraili komutan hakkında iddianame düzenlenmiş, ancak 2013'te İsrail'in özür dilemesi ve 2016'da varılan normalleşme anlaşması ile tazminat ödenmesi sonrasında dava düşürülmüştür.

Süreklilik Arz Eden Hususlar: Hukuki nitelendirme bakımından temel mesele aynıdır: Açık denizde sivil bir gemiye yapılan müdahalenin, yürütülen ablukanın bir uzantısı sayılması ve yargı yetkisinin mağdur vatandaşların tabiiyetine (mağdura göre şahsilik ilkesi) dayandırılması süreklilik göstermektedir.

Ayrışan Noktalar: Mevcut süreç ile Mavi Marmara dosyası arasında hukuki ve siyasi konjonktörü farklı kılan dört temel ayrım öne çıkmaktadır:

- **Sanık Profili:** 2012 yılındaki yargılamada doğrudan askerî komuta kademesi hedeflenmişken; mevcut dosyada hükümet üyeleri ve genelkurmay başkanı sanık sıfatıyla yer almaktadır.
- **Suç Tipi ve Hukuki Niteleme:** Mavi Marmara dosyasının merkezinde kasten öldürme suçu yer alırken; mevcut soruşturma ağırlıklı olarak hürriyetten yoksun kılma, eziyet/işkence, yağma ve mala zarar verme suçları üzerine inşa edilmiş, soykırım ve insanlığa karşı suçlar ise eylemlerin ana bağlamı olarak ele alınmıştır.
- **Çok Merkezlilik:** 2010'daki süreç ağırlıklı olarak Türkiye iç hukuku nezdinde yürütülmüşken; günümüzde İtalya ve Fransa gibi çeşitli ülkeler eşzamanlı bağımsız soruşturmalar yürütmektedir.
- **Normatif Zemin ve UCM Kararları:** UCM'nin Kasım 2024'te Netanyahu ve Gallant hakkında çıkardığı tutuklama emri, ulusal mahkemelerin evrensel yargı yetkisi ve suç nitelemeleri bakımından doğrudan emsal alabileceği güçlü bir hukuki dayanak sunmaktadır.

Günümüzde özellikle birden fazla ülkede eşzamanlı yürüyen adli süreçler, soruşturmaların etkin bir şekilde yürütülmesi bakımından güvence sunmaktadır.

Karşılaştırmalı Hukukta Evrensel Yargı Yetkisinin Sınırları: Evrensel yargı yetkisinin tarihsel uygulamaları, mekanizmanın hem imkânlarını hem de sınırlarını göstermektedir:

- **Pinochet Kararı (İngiltere, 1998):** Pinochet'nin Londra'da tutuklanması, devlet görevlilerinin resmi görev dönemi bittikten sonra diplomatik dokunulmazlıklarının sınırsız olmadığını ortaya koymuştur.

- **Belçika ve İspanya Uygulamaları:** Belçika'nın geniş kapsamlı evrensel yargı yasası, Ariel Şaron dahil üst düzey isimler hakkındaki şikâyetler üzerine 2003'te daraltılmıştır. Benzer şekilde İspanya'da Gazze'ye ilişkin yürütülen dosyalar da 2014 yılında mahkemelerin yetki alanının sınırlandırılmasıyla kapatılmıştır.
- **Koblenz Yüksek Bölge Mahkemesi Kararı (Almanya, 2022):** Almanya'da Suriyeli bir istihbarat subayının insanlığa karşı suçlardan müebbet hapis cezasına çarptırılması; evrensel yargı yetkisinin failin ilgili ülkede bulunduğu ve diplomatik dokunulmazlık engelini aşıldığı hallerde fiilen sonuç doğurabileceğini somutlaştırmıştır.

6 Sonuç: İnfaz Kabiliyeti, UCM/UAD Süreçleri ve Yargılamanın Önemi

Gıyabi yargılama niteliği taşıyan bu davanın fiilî infaz kabiliyeti sınırlıdır; nitekim sanıklar yurt dışında bulunduğundan verilecek kararın infazı, ancak sanıkların Türkiye'ye gelmesi veya iade edilmeleri halinde mümkün olabilecektir. Buna karşılık davanın hukuki değeri ve üstlendiği işlev, yalnızca infaz safhasıyla sınırlı değerlendirilmemelidir:

Mağdurlar bakımından cezasızlıkla mücadele kapsamında kurumsal bir hak arama kanalı sunmaktadır. Olay anına ilişkin maddi delillerin, adli tıp raporlarının ve mağdur beyanlarının yargısal bir usulle teminat altına alınmasını sağlamaktadır. Açık denizde sivil bir seyrüsefere yapılan müdahalenin hukuka aykırılığına ilişkin bağlayıcı bir nitelendirme ve adli kayıt oluşturmaktadır. Karar ve deliller; Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) nezdindeki Filistin soruşturması ile Uluslararası Adalet Divanı (UAD) önünde devam eden soykırım davası bakımından nitelikli birer olgusal malzeme teşkil etme potansiyeline sahiptir.

Sumud Filosu davası tek başına Gazze'de işlenen tüm suçların hesabını sormaya yetmeyecektir. Ancak İstanbul, Roma ve Paris gibi farklı yargı çevrelerinde eşzamanlı yürütülen adli süreçler; açık denizde sivillere yönelik müdahalelerin artık sadece bir diplomasi veya siyaset konusu olarak görülemeyeceğini, doğrudan bireysel ceza sorumluluğu doğuran fiiller olarak kabul edildiğini somutlaştırmaktadır. Yürütülen bu sürecin uluslararası hukuktaki kalıcı etkisi, kararların infaz gücünün yanı sıra mahkeme gerekçelerinin uluslararası hukuk normlarıyla ne derece sağlam ve sarsılmaz bir zemin üzerine inşa edileceğine bağlıdır.

Stj. Av. Rabia TÜRK

L.L.M. Student in International and Comparative Law

